

Forskel i levetid og tilbagetrækningsalder

Forskellen i levetid mellem ufaglærte og akademikere reduceres betydeligt, når man ser på personer, der er aktive på arbejdsmarkedet. I praksis trækker akademikere sig også allerede senere tilbage end ufaglærte og i et omfang, der svarer til deres højere levetid. Det er personer med mellemlange videregående uddannelser, som har udsigt til klart flest år som tilbagetrukkede.

En 30-årig mand, som kun har afsluttet en grundskoleuddannelse, kan forvente at leve til han er 79,4 år, hvis han er i arbejdsstyrken. Er han ikke i arbejdsstyrken, kan han kun forvente at blive 67,1 år. Også for de øvrige uddannelsesgrupper er der store forskelle i levetid mellem dem, der er i arbejdsstyrken og dem, der er uden for. Blandt dem, der kun har en grundskoleuddannelse, udgør personer uden for arbejdsstyrken imidlertid en meget større andel. De vægter derfor tungt i det samlede tal for hele uddannelsesgruppen. For mænd med grundskole er der en forskel på 3,5 år mellem dem, der er i arbejdsstyrken og hele gruppens tal, mens den tilsvarende

Forventet levealder for en 30-årig efter uddannelse og tilknytning til arbejdsmarkedet 2013-2017

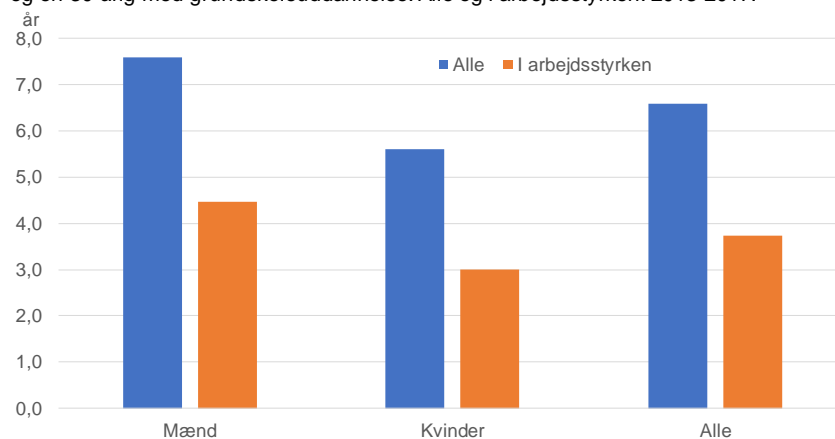
Mænd	Grundskole	Erhvervsfaglig	MVU	LVU	
	Alle	75,9	79,5	82,3	83,5
Ikke i arbejdsstyrken	67,1	68,8	74,0	76,9	
I arbejdsstyrken	79,4	80,9	82,9	83,8	
Kvinder					
	Grundskole	Erhvervsfaglig	MVU	LVU	
Alle	80,3	83,8	85,3	85,9	
Ikke i arbejdsstyrken	75,5	78,4	79,0	80,9	
I arbejdsstyrken	83,4	84,7	86,0	86,4	

Kilde: DI på grundlag af data fra Danmarks Statistik

forskel kun er 0,5 år blandt mænd med lange videregående uddannelser. Personer med grundskoleuddannelse vil også kaldes for ufaglærte i den følgende tekst, mens personer med lange videregående uddannelse også kaldes akademikere.

Hvis man blot kigger på de samlede tal for alle, er forskellen i levetid mellem akademikere og ufaglærte 7,6 år blandt mændene og 5,6 år blandt kvinderne. Den store forskel er imidlertid drevet af, at der i gruppen af ufaglærte er mange personer, som står helt uden for arbejdsmarkedet. Det er især dem, som har udsigt til en lav levetid, og de trækker hele gruppens levetid ned. Hvis formålet er at sammenligne ufaglærte erhvervsaktive grupper med akademikere, er forskellen på 7,6 år misvisende høj. Hvis man ser på 30-årige, der er i arbejdsstyrken, kommer forskellen mellem ufaglærte og akademikere ned på 4,5 år blandt mændene og 3,0 år blandt kvinderne. Et simpelt gennemsnit af forskellene for de to køn giver 3,7 år, hvilket altså er lidt under det halve af 7,6 år.

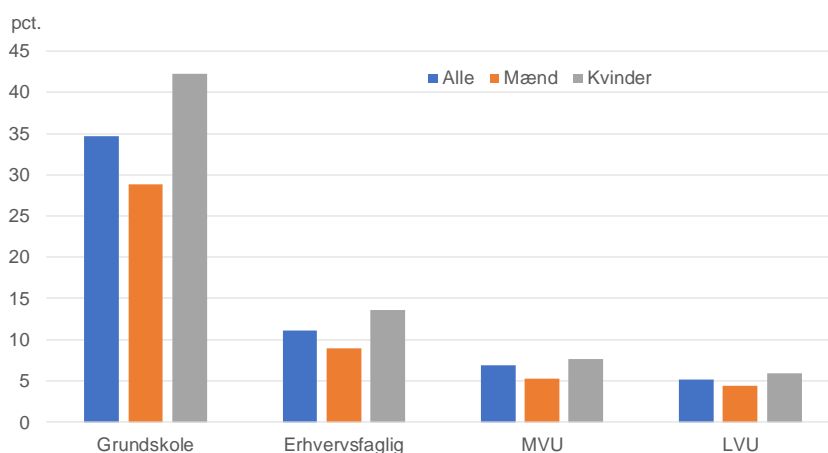
Forskel i forventet restlevetid mellem en 30-årig med lang videregående uddannelse og en 30-årig med grundskoleuddannelse. Alle og i arbejdsstyrken. 2013-2017.

Kilde: DI på grundlag af data fra Danmarks Statistik

Blandt de 30-55-årige var 35 pct. uden for arbejdsstyrken i gruppen, der kun har grundskoleuddannelse. Den tilsvarende andel var blot 5 pct. blandt personer med lange videregående uddannelser i samme aldersgruppe. Andelen uden for arbejdsstyrken er højere blandt kvinder end mænd. Til gengæld er forskellen i levetid mellem dem, der er på arbejdsmarkedet og dem, der er uden for, ikke lige så stor blandt kvinderne. For personer med en grundskoleuddannelse er der en forskel på 12,3 år blandt mændene og 7,9 år blandt kvinderne. Selv om der er endnu flere ufaglærte kvinder end mænd, der står uden for arbejdsmarkedet, har det altså ikke lige så stor betydning for gruppens samlede levetid som blandt mændene.

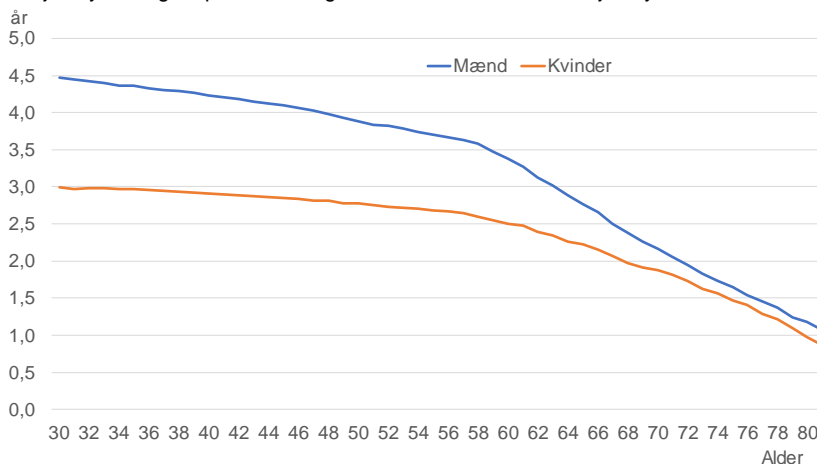
Andelen af 30-55-årige, som er uden for arbejdsstyrken. 2013-2017

Kilde: DI på grundlag af data fra Danmarks Statistik

Forskellene i forventet levetid falder med alderen. For 30-årige i arbejdsstyrken er niveauerne som nævnt 4,5 år for mænd og 3,0 år for kvinder. For 59-årige er de faldet til 3,5 år for mænd og 2,5 år. Her nærmer man sig de alderstrin, hvor tilbagetrækning fra arbejdsmarkedet begynder at blive aktuelt. Der er altså en betydelig del af overdødeligheden for de ufaglærte, som finder sted i årene fra 30 til 58 år.

Forskel i forventet restlevetid mellem en person med lang videregående uddannelse i arbejdsstyrken og en person med grundskoleuddannelse i arbejdsstyrken. 2013-2017.

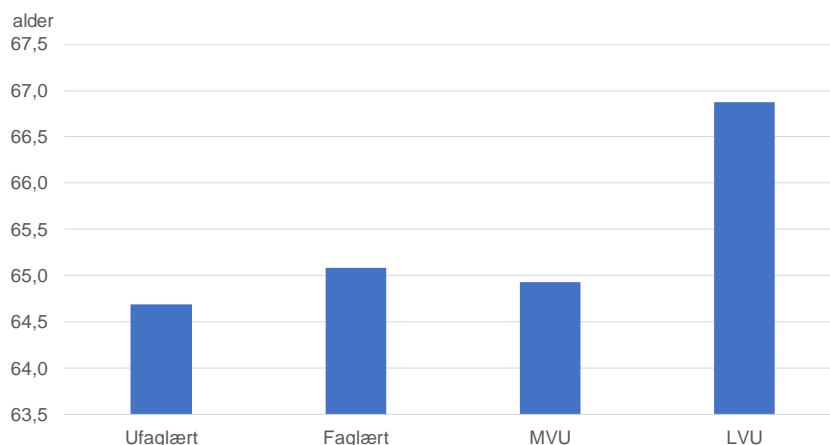

Kilde: DI på grundlag af data fra Danmarks Statistik

Når det skal vurderes, hvor mange år som tilbagetrukket man har, er det forskellen i restlevetid relativt tæt på pensionsalderen, som bør være udgangspunktet, og restlevetiden for 59-årige er her et passende udgangspunkt. Forsikring og Pension har lavet beregninger af den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder fordelt på uddannelsesniveau, hvor udgangspunktet netop er personer i arbejdsstyrken, som er fyldt 59 år.

Tallene fra Forsikring og Pension viser, at personer med lange videregående uddannelser skiller sig ud med markant højere tilbagetrækningsalder end de øvrige grupper. I de seneste tal, som er opgjort 4. kvartal 2017, havde de en gennemsnitlig tilbagetrækningsalder på 66,9 år. Det er 2,2 år højere end de ufaglærtes 64,7 år.

Gennemsnitlig tilbagetrækningsalder. 4. kvartal 2017

Kilde: Forsikring og Pension

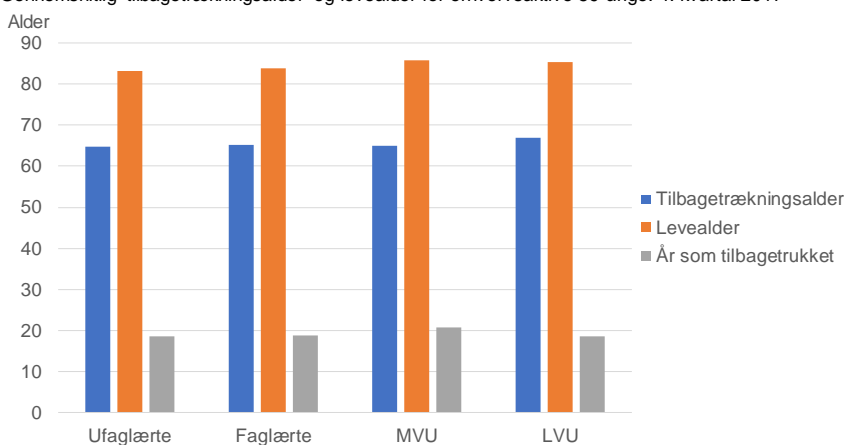
Man skal være opmærksom på, at udgangspunktet er 59-årige i arbejdsstyrken, og her er der naturligvis stor forskel på, hvor stor en andel, der findes i arbejdsstyrken for personer i de forskellige uddannelsesgrupper. For de ufaglærte har 23 pct. af de 59-årige allerede trukket sig tilbage eller aldrig været på arbejdsmarkedet, hvor den tilsvarende andel for de andre grupper er 10 pct. for faglærte, 7 pct. for MVUere og 3 pct. for LVUere. Hvis der var valgt et tidligere udgangspunkt end 59-årige, ville den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder være lavere for alle grupper.

Beregnet på grundlag af dødeligheden i år 2017, har en 59-årig erhvervsaktiv med grundskoleuddannelse udsigt til at blive 83,2 år. Med en gennemsnitlig tilbagetrækningsalder på 64,7 år giver det 18,5 år som tilbagetrukket (83,2-64,7).

Ser man i stedet for på en 59-årig erhvervsaktiv med en lang videregående uddannelse, er der en forventet levealder på 85,4 år. Med en gennemsnitlig tilbagetrækningsalder på 66,9 år giver det også 18,5 år som tilbagetrukket (85,4-66,9). Tilsvarende beregninger for erhvervsfaglige og MVU'er giver henholdsvis 18,8 år og 20,8 år.

Ufaglærte, faglærte og LVUers år i tilbagetrækning ligger på samme niveau

Gennemsnitlig tilbagetrækningsalder og levealder for erhvervsaktive 59-årige. 4. kvartal 2017

Kilde: DI på grundlag af data fra Danmarks Statistik, Forsikring og Pension
 Anm.: Levealderene er baseret på dødelighed i hele året 2017.

De observerede forskelle i levetid for erhvervsaktive kombineret med forskellene i tilbagetrækningsalder indebærer altså, at personer med lange videregående uddannelser alt i alt har udsigt til præcis samme antal år (18,5) som tilbagetrukket sammenlignet med ufaglærte og 0,3 år færre sammenlignet med faglærte. Det er også værd at bemærke, at det ikke er akademikerne, som har udsigt til flest år som tilbagetrukket men derimod personer med mellemlange videregående uddannelser. Denne uddannelsesgruppe domineres af de tre store grupper sygeplejersker, folkeskolelærere og pædagoger. Deres forventede antal år som tilbagetrukket ligger faktisk 2 år eller mere over de øvrige grupper.

I debatten om pensionsalder fremføres det også som et argument, at forskelle i levetid taler for, at ufaglærte og faglærte skal have en lavere pensionsalder end akademikere. Baseret på levetiden for erhvervsaktive og faktisk tilbagetrækningsalder er der ikke noget, der taler for det argument.

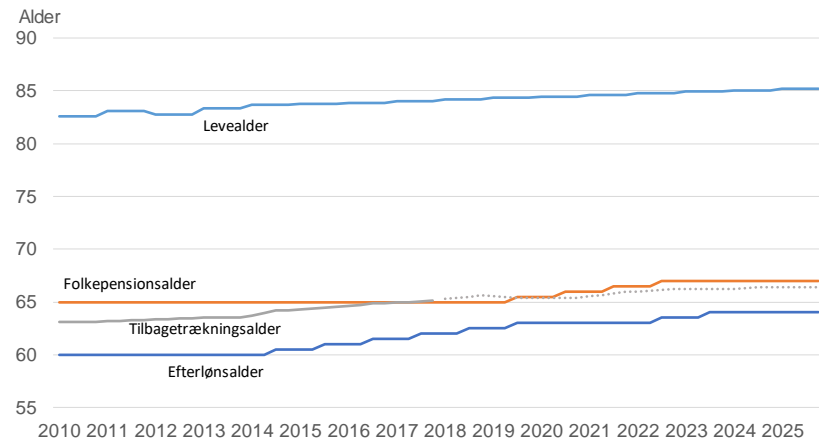
Det høje tal for MVUere afspejler både en relativt lav tilbagetrækningsalder, som kun er 0,2 år højere end ufaglærtens, og en høj levealder for MVUere. I gruppen af MVUere fylder kvinder klart mest, og da de både har lavere tilbagetrækningsalder og højere levealder end mænd, påvirkes antal år som tilbagetrukket i opadgående retning. Især levealderen har stor betydning. Faktisk er det sådan, at både mandlige og kvindelige LVUere har højere levealder end mandlige og kvindelige MVUere, men på grund sammensætningen med en overrepræsentation af kvinder blandt MVUerne og en overrepræsentation af mænd blandt LVUerne, har MVUerne højest levealder samlet set.

Samlet set er tilbagetrækningsalderen steget med 2,1 år fra 2010 til 2017 fra 63,1 til 65,2 år. Hovedparten af stigningen har fundet sted

efter den gradvise stigning i efterlønsalderen startede i 2014. I forhold til niveauet i slutningen af 2017, som er seneste tidspunkt for beregnet tilbagetrækningsalder på historiske data, vil efterlønsalderen stige med yderligere to år fra 62 til 64 år frem mod 2025, mens folkepensionsalderen vil stige fra 65 til 67 år. Disse stigninger betyder, at den stigende trend i tilbagetrækningsalder vil fortsætte.

Forventning om fortsat stigning i tilbagetrækningsalderen

Udvikling i gennemsnitlig tilbagetrækningsalder, levealder for erhvervsaktive 59-årige, efterlønsalder og folkepensionsalder

Kilde: DI på grundlag af data fra Danmarks Statistik, Forsikring og Pension og DREAM

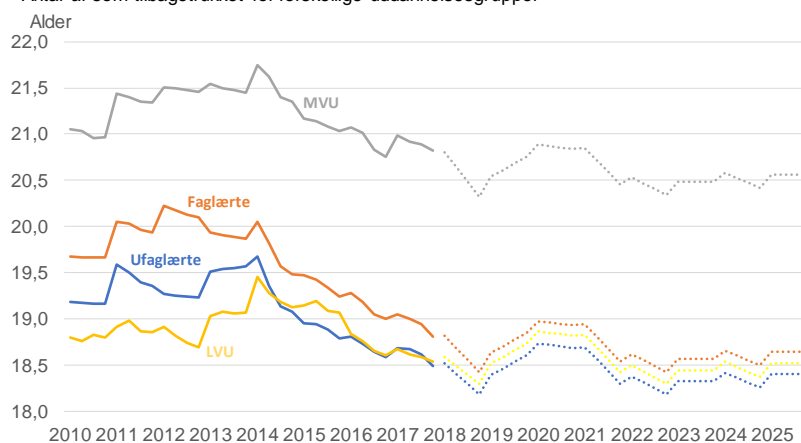
Den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder fra 2018 og frem er DI's egen beregning. Den er baseret på tal fra DREAMs socioøkonomiske fremskrivning. Konkret ses der på udviklingen i andelen af tilbagetrukne på alderstrinene fra 59 til 76 år for at få et billede af aldersfordelingen af tilbagetrukne i et givent år. Ifølge DI's beregning vil den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder stige fra 65,2 til 66,4 i 2025. I skønnet for udviklingen i levetid antages det, at udviklingen fra 2018 til 2025 følger udviklingen i den restlevetid for 59-årige, der er anvendt i Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning. Det indebærer en stigning på et år fra 84,2 til 85,2 år i 2025. Den fremtidige tilbagetrækningsalder for de fire uddannelsesgrupper er beregnet, så de hver især udvikler sig i samme takt som den skønnede samlede tilbagetrækningsalder.

Med skønnet for den gennemsnitlige tilbagetrækningsalder i 2025 og levealder for erhvervsaktive 59-årige fås et forventet antal år som tilbagetrukket i 2025 på 18,8 år. Trods de betydelige stigninger i efterlønsalder og folkepensionsalder er det faktisk kun 1,2 år lavere end i starten af 2014, hvor det forventede antal år som tilbagetrukket toppede med 20,0 år.

Når man ser på udviklingen for de fire uddannelsesgrupper, skiller MVUerne sig tydeligt ud med antal år som tilbagetrukket, der ligger klart over de øvrige grupper. Ved udgangen af 2017 havde en MVU'er udsigt til 20,8 år som tilbagetrukket fra arbejdsmarkedet.

MVUere har flest år som tilbagetrukket

Antal år som tilbagetrukket for forskellige uddannelsesgrupper

Kilde: DI på grundlag af data fra Danmarks Statistik, Forsikring og Pension og DREAM

Før stigningerne i efterlønsalder satte ind, havde både ufaglærte og faglærte flere år som tilbagetrukket end LVUere. I dag er forskellene som tidligere nævnt udjævnet. Stigningen i efterlønsalderen har siden 2014 medført en reduktion i antal år som tilbagetrukket på 1,2 år for ufaglærte og faglærte og på 0,9 år for MVUere og LVUere.

Det forventes, at MVUerne fortsat vil have omkring to flere år som tilbagetrukket i 2025 sammenlignet med ufaglærte, faglærte og LVUere, som forventes at følge hinanden tæt. De fremskrevne tal er naturligvis behæftet med usikkerhed. Antagelsen er her, at både levetiden og tilbagetrækningsalderen vil udvikle sig i samme takt for de fire grupper. På den baggrund er det naturligt, at de relative forskelle mellem grupperne vil forblive på samme niveau i 2025 som i slutningen af 2017. Alle gruppers tilbagetrækningsalder forventes at stige med mellem 1,19 og 1,23 år fra 2017 til 2025. Samtidig forventes levetiden imidlertid at stige med mellem 1,13 og 1,17. De to udviklinger ophæver altså stort set hinanden, og antallet af år som tilbagetrukket ender i 2025 på samme niveau som i dag.

Metode til beregning af middellevetid

Beregningerne af middellevetid er lavet på grundlag af data fra Danmarks Statistik via DI's adgang til Danmarks Statistiks forskerordning. For alle relevante grupper af alder, køn, uddannelse og arbejdsmarkedsstatus beregnes der en dødshyppighed, som er defineret som antallet af døde i gruppen divideret med antallet af personer i gruppen med risiko for at dø. Når de relevante dødshyppigheder kendes, kan middellevetiderne beregnes.

Metoden er nedenfor beskrevet med 2017 som eksempel. De øvrige år fra 2013 til 2016 er lavet på tilsvarende måde.

Til beregningerne af dødelighed for 2017 er udgangspunktet de personer, som døde i 2017. Ved beregning af risikogrupper er der afgrænset til personer, der både var i befolkningen ved starten af 2017 og ved slutningen af 2017 plus personer, der var i befolkningen ved starten af 2017 og som døde i løbet af året. Halvdelen af årets døde i gruppen er desuden trukket fra for at få den endelige risikogruppe ud fra den antagelse, at de døde i et år i gennemsnit har været i befolkningen halvdelen af året.

For både døde og risikobefolkning er alderen defineret som alder primo 2017 +0,5.

Som uddannelsesniveau anvendes den højeste fuldførte uddannelse primo 2017.

Arbejdsmarkedsstatus er defineret ud fra status i den registerbase-rede arbejdsstyrkestatistik (RAS) opgjort i november 2016 for aldersgrupperne fra 30 til 54 år. For personer mellem 55 og 80 år anvendes den arbejdsmarkedsstatus, som personen havde som 54-årig (hvor 54 år er alderen opgjort 1. januar efter den november RAS vedrører). Dvs. for den 55-årige ses der på arbejdsmarkedsstatus i RAS nov. 2015, mens der for den 80-årige ses på arbejdsmarkedsstatus i RAS nov. 1990. Oplysningerne om arbejdsmarkedsstatus anvendes til at opdele personerne i 'i arbejdsstyrken' og 'ikke i arbejdsstyrken', hvor man er i arbejdsstyrken som enten beskæftiget eller registreret arbejdsløs.

For alderstrinen fra 81 år og opefter opdeles der ikke på arbejdsmarkedsstatus. Dvs. her anvendes samme dødshyppigheder for grupperne 'i arbejdsstyrken' og 'ikke i arbejdsstyrken'. Det skyldes datamæssige begrænsninger, idet RAS fra 1986 er de ældste arbejdsmarkedsoplysninger, der er adgang til i dette projekt. For alderstrin fra 91 år opefter opdeles dødelighed hverken på arbejdsmarkedsstatus eller uddannelsesniveau.

Dødshyppigheder fra 103-109 er sat til 0,5 for alle grupper, mens dødshyppigheden for 110-årige er sat til 1.

I den første del af analysen ses der på levetid opgjort på femårs-perioden 2013-2017. De relevante tal for de enkelte år er her lagt sammen, inden dødshyppighederne beregnes.

I den anden del af analysen, hvor der ses på tilbagetrækningsalder, anvendes også tal for levetid for erhvervsaktive 59-årige fra 2010 til 2017. De er ikke opdelt på køn. I disse beregninger er det kun for personer mellem 55 og 77 år, at der ses på arbejdsmarkedsstatus som 54-årige, da det ikke er muligt at gå længere tilbage end RAS nov. 1986 i det konkrete projekt. Ellers er beregningerne lavet på samme måde. Når vi i den del af analysen taler om levetid for 59-

årige erhvervsaktive er der altså reelt tale om 59-årige, der var erhvervsaktive som 54-årige.

Metode til beregning af gennemsnitlig tilbagetrækningsalder

For perioden 2010 til 2017 anvendes gennemsnitlig tilbagetrækningsalder fra Forsikring og Pension.

For 2018 og frem er det DI's egen beregning, der er baseret på tal fra DREAMs socioøkonomiske fremskrivning. Vi betragter her førtidspensionsister, efterlønnere, folkepensionister og andre pensionister som tilbagetrukne, og for alle alderstrin fra 59 til 76 beregnes deres andele. Udviklingen i andelen fra et alderstrin til næste alderstrin det følgende år anvendes for at få en indikator for omfanget af tilbagetrækning på det pågældende alderstrin i løbet af året. Der fås på denne måde indikatorer for tilbagetrækning for alle alderstrin fra 59 til 75. Tallet for det enkelte alderstrin sættes i forhold til summen for alle alderstrin for at få et estimat for, hvor stor en andel tilbagetrækning på dette alderstrin udgjorde af den samlede tilbagetrækning. De ganges med det relevante alderstrin plus 0,5 (da en person, der trækker sig tilbage mellem alderstrin x og $x+1$ antages at være $x+0,5$ når tilbaetrækning sker). På dette grundlag kan en gennemsnitlig tilbagetrækningsalder beregnes.

Metoden har på historiske tal (2010-2017) vist sig at ramme tallene fra Forsikring og Pension godt, og den vurderes derfor at give et troværdigt skøn for den fremtidige udvikling i tilbagetrækningsalder for de forskellige aldersgrupper. Tallet for de enkelte år betragtes i tidsserierne som tal for 4. kvartal, og de øvrige kvartaler beregnes ved at fordele udviklingen mellem det foregående 4. kvartal og det nye helt lineært.